

VEDLEGG

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Finansministeren

Stortingets finanskomite
Stortinget
Karl Johansgate 22

Deres ref
2023/3857

Vår ref
23/4688

Dato
23.10.2023

Dokument 8:9 S (2023-2024) Representantforslag om en redningspakke for norske bankkunder

Jeg viser til forslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Mímir Kristjánsson og Tobias Drevland Lund (alle fra Rødt) oversendt meg til uttalelse ved brev av 6. oktober 2023. Jeg viser også til mitt svar av i dag om representantforslag 6 S (2023-2024) fra stortingsrepresentant Kari Elisabeth Kaski.

Generelt

Som nevnt i mitt svar til representantforslag 6 S, har norske banker for tiden gode resultater, samtidig som bankene kan være mer utsatt for tap på utlån fremover. Det er ikke uvanlig at en næring har perioder med høyere overskudd, og også i finansnæringen svinger lønnsomheten. Egenkapitalavkastningen, som er det mest brukte nøkkeltallet for lønnsomhet i bankene, var på 14,6 pst. i første halvår 2023. Dette er høyere enn gjennomsnittet, som har vært på 11 pst. i perioden 2006 til 2021, noe som ikke er uvanlig i perioder med markant renteoppgang.

Vurdering av enkeltforslag

- 1. Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre en skatt på bankenes ekstraordinære overskudd i årene 2024-2026, basert på overskuddet som overgår gjennomsnittet for de siste årene.*

Norske banker er solide, og det er viktig for at de skal være motstandsdyktige ved et kraftig tilbakeslag i økonomien. Bankene venter at husholdningenes låneetterspørsel vil

holde seg lav fremover. For at norske banker skal kunne opprettholde normal kredittgivning også i perioder med høyere utlånstap, er det viktig at de fortsetter å bygge solide buffere. I Norge har vi høye kapitalkrav, bl.a. på grunn av innføring av viktige kapitalbufferkrav de siste årene, og denne reguleringen bidrar til at mer av overskuddet holdes igjen i bankene. Økt skattlegging av bankene vil kunne svekke bankenes evne til å bygge kapitalbuffere.

Brede skattegrunnlag som fanger opp reelle inntekter, gjør skattesystemet godt tilpasset varierende lønnsomhet, og bidrar til stabile og forutsigbare rammebetingelser for virksomhet. En midlertidig skatt på bankenes overskudd vil kunne gi økte markedsfinansieringskostnader for bankene, færre nyetableringer og svakere konkurranse. Det kan gi høyere priser og dårligere tjenester for både person- og bedriftskunder. Jeg ser derfor ikke gode grunner til at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre en midlertidig skatt på bankenes ekstraordinære overskudd.

Jeg viser til at Norge som ett av få land har en egen finansskatt. Formålet med skatten er å motvirke de uheldige vridningene som følger av at finansielle tjenester er unntatt merverdiavgift. Gjennom både den ordinære selskapsskatten og finansskatten vil deler av ekstraordinære overskudd og lønnsbonuser i finansnæringen tilfalle fellesskapet.

- 2. Stortinget ber regjeringen utrede årsakene til den økte lønnsomheten i norsk banknæring og komme tilbake til Stortinget med forslag om økt skattelegging av den ekstraordinære fortjenesten senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.*

Som nevnt innledningsvis, er det ikke uvanlig at lønnsomheten i finansnæringen svinger, og at avkastningen øker i perioder med markant renteoppgang. God utvikling i norsk økonomi har bidratt til at bankene over flere år har hatt lave utlånstap, god tilgang til finansiering og gode resultater.

Under pandemien økte bankenes innskuddsdekning, blant annet på grunn at økt sparing fra husholdningene. Samtidig har bankenes utlånsvest til personkunder blitt noe redusert de siste årene. I samme periode har boliglånsrentene økt mer enn innskuddsrentene, og økningen i lønnsomhet skyldes i stor grad at rentene bankene tjener på utlån har økt mer enn den gjennomsnittlige renten bankene betaler for finansiering. Innskuddsmarginene har økt etter å ha vært lave gjennom perioden med lavt rentenivå, mens utlånsmarginene har sunket i samme periode.

Det er ikke bare i Norge vi ser at bankene har økt lønnsomhet. For eksempel meldte Den europeiske banktilsynsmyndigheten (EBA) tidligere i oktober at europeiske banker har hatt økt egenkapitalavkastning i første og andre kvartal 2023, og at økningen i stor grad skyldes økte netto renteinntekter. Norske banker er generelt noe mer lønnsomme enn banker i andre land, mye grunnet lave utlånstap og lave kostnader.

For øvrig viser jeg til min vurdering av forslag nr. 1 ovenfor.

- 3. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en marginstudie av de økte rentemarginene i norsk banknæring og komme tilbake til Stortinget med virkemidler for å begrense dem i Finansmarkedsmeldingen 2024.*

I Norge har vi et fritt bankmarked, hvor bankene setter sine egne priser basert på drifts- og finansieringskostnader og konkurransesituasjonen. Som nevnt i mitt svar til forslag nr. 1 er norske banker solide, som er viktig for at de skal kunne håndtere eventuelle fremtidige sjokk og kriser i økonomien. Samtidig er det viktig at god lønnsomhet ikke kan tilbakeføres til svak konkurranse.

Jeg er opptatt av at det skal være god konkurranse i bankmarkedet, og at det skal være enkelt for kundene å bytte bank. Som nevnt i svar på representantforslag 6 S (2023-2024), har det vært et møte med Finans Norge om konkurransesituasjonen i bankmarkedet tidligere i høst, og vi vil ha en grundig drøfting av konkurransen i bankmarkedet og behov for eventuelle tiltak i Finansmarkedsmeldingen 2024.

- 4. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at norske banker må øke innskuddsrentene minst like mye som utlånsrentene, og at de ikke kan øke utlånsrentene raskere enn innskuddsrentene i etterkant av en renteøkning fra Norges Bank.*

Her viser jeg til mitt svar til forslag nr. 1 i representantforslag 6 S (2023-2024).

- 5. Stortinget ber regjeringen gjennom sin eierdialog med DNB kreve at banken viser større samfunnsansvar og tilbyr kundene sine bedre rentebetingelser enn i dag.*

DNB Bank ASA er et børsnotert selskap der staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 34 pst. av aksjene. Rammene for statens eierutøvelse fremgår av eierskapsmeldingen, Meld. St. 6 (2022-2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap*. Statens eierutøvelse er blant annet basert på selskapslovgivningens ansvars- og rollefordeling mellom eier, styret og daglig leder, samt allment anerkjente eierstyringsprinsipper og -standarder. I tråd med dette er styret ansvarlig for å forvalte selskapet, mens daglig leder står for den daglige ledelsen av selskapets virksomhet. Det følger av dette at staten som eier ikke involverer seg i DNBs forretningsmessige beslutninger, herunder fastsettelse av rentesatser på bankens utlån og innskudd.

- 6. Stortinget ber regjeringen utrede et offentlig bankalternativ, enten gjennom å utvide Husbankens rolle i det norske bankmarkedet eller gjennom opprettelsen av en helt ny bank.*

I Norge har vi et fritt og effektivt bankmarked. Kapitalmarkedet skal sørge for at de som har behov for kapital, effektivt kobles med kapitaleiere, og at risiko fordeles på en hensiktsmessig måte. Kredittverdige husholdninger i Norge har god tilgang til lån, og det markedsbaserte finanssystemet fungerer godt for de aller fleste. For de som av ulike årsaker ikke får lån i markedet, har vi målrettede offentlige ordninger som kan være viktige supplementer for noen husholdninger. Herunder bidrar Husbanken gjennom startlånsordningen til at flere personer med langvarige boligfinansieringsproblemer kan skaffe seg og beholde egen bolig, og Statens lånekasse for utdanning gir lån og stipend til elever og studenter med mål om å bidra til lik tilgang til utdanning. Jeg ser ikke at det er behov for å utrede nye offentlige ordninger nå.

- 7. Stortinget ber regjeringen starte en opptrappingsplan for finansskatten på overskudd med sikte på å redusere skatteutgiften grunnet merverdiavgiftsunntaket for finansielle tjenester, og komme tilbake til Stortinget med forslag til første økning senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.*

Finansskatten ble innført med virkning fra 2017 og innebærer en ekstra skatt på lønninger på 5 pst., og at selskapsskattesatsen er 25 pst., tre prosentenheter høyere enn for annen virksomhet. Formålet med skatten er å motvirke de uheldige vridningene som følger av at finansielle tjenester er unntatt merverdiavgift. I 2023 anslås provenyet fra finansskatten å utgjøre 5,2 mrd. kroner. Skatteutgiften ved merverdiavgiftsunntaket for finansielle tjenester anslås til 11 mrd. kroner før fratrukk for påløpt finansskatt.

Finansskatten har ikke de samme nøytralitetssegenskapene som merverdiavgiften. Finansskattepliktige foretak får ikke fradrag for inngående merverdiavgift, og avgiftspliktige foretak som kjøper finansielle tjenester, får ikke refundert finansskatt som knytter seg til disse tjeneste. Finansskatten vil dermed, i motsetning til merverdiavgiften, føre til kumulasjon av skatt og avgift når tjenester omsettes i flere ledd. Videre er det ikke fritak for finansskatt for tjenester som eksporteres, og selskaper som tilbyr finansielle tjenester i det norske markedet fra utlandet, betaler ikke norsk finansskatt. Dermed fører finansskatten til en konkurranseulempe for norske tilbydere av finansielle tjenester, i motsetning til merverdiavgiften.

Disse forholdene taler for at det blir feil å bruke skatteutgiften på merverdiavgiftsunntaket som rettesnor for størrelsen på finansskatten, og de taler for at nivået på finansskatten på lønn og overskudd ikke bør settes for høyt.

Finansskatt på overskudd omfatter ikke generelt skattefrie offentlige institusjoner, selv om de yter finansielle tjenester i et marked (EØS-rettslig økonomisk aktivitet). En økning av skattesatsen på overskudd vil derfor måtte vurderes i lys av EØS-avtalens regler om statsstøtte. Handlingsrommet for en økning anses følgelig begrenset, med

mindre det samtidig sikres at også offentlige aktørers økonomiske aktivitet i form av finansielle tjenester omfattes. Se for øvrig omtale i Prop. 1 LS (2019–2020) kapittel 22.

Med hilsen

Trygve Slagsvold Vedum